

Підюков Петро Повлович, провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Устименко Тетяна Петрівна, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Конюшенко Яна Юрївна, доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКСНОГО РЕФОРМУВАННЯ НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ Й ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ

Визначення закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання закріплено в Законі України «Про вищу освіту» [1].

Відповідно до ст. 1 цього закону, таким закладом вважається вищий навчальний заклад державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів (докторантів) для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Процес реформування, оптимізації й удосконалення системи освіти і підготовки поліцейських кадрів відбувається сьогодні за двома основними напрямками.

Один із них регламентується Наказом МВС України від 25.11.2016 № 1252 «Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» [2]. Інший – базується на концептуальному баченні подальшого розвитку й удосконалення

правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до Європейських стандартів вищої освіти та правничої професії [3].

Відповідно до першого напрямку, базовою основою мережі навчальних закладів МВС є вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ.

Серед них :

– 7 вищих навчальних закладів МВС, що здійснюють підготовку фахівців для Національної поліції України (Національна академія внутрішніх справ, Харківський національний університет внутрішніх справ, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Донецький державний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Луганський державний університет внутрішніх справ, Львівський державний університет внутрішніх справ);

– 4 вищих навчальних заклади центральних органів виконавчої влади

(Національна академія Національної гвардії України, Національна академія державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, Національний університет цивільного захисту, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності).

У згаданому вище наказі МВС України від 25.11.2016 № 1252 також, зокрема, визначено, що особливістю навчальних закладів МВС, які здійснюють підготовку фахівців Спеціальної поліції України, є трирівнева система професійної підготовки поліцейських :

Перший рівень – передбачає початкову (первинну професійну) підготовку безпосередньо у ВНЗ зі специфічними умовами навчання МВС (університет, академія, інститут) в навчально-тренувальних центрах (коледжах, училищах), створених на базі Державних установ. Навчальний центр підготовки поліцейських, які підпорядковуються ВНЗ МВС і є їх структурними навчальними підрозділами без статусу юридичної особи, з дотриманням принципу регіонального розташування, що забезпечує наближеність навчального закладу до замовника, економію коштів на відрядження слухачів для післядипломної освіти тощо.

Другий рівень – передбачає підготовку у ВНЗ МВС, яка здійснюється за адаптованими у разі потреби до першого рівня навчальними програмами підготовки фахівців освітніх ступенів молодшого бакалавра та бакалавра, з відрядженням за підсумками державного атестування до комплектуючих органів для призначення на посади середнього складу поліції в підрозділах слідства,

кримінальної поліції, превентивної служби й ін.

На цьому ж рівні відбувається підготовка фахівців освітнього ступеня магістра, а також підготовка науково-педагогічних кадрів наукових ступенів доктора філософії та доктора наук з призначенням на посади наукового та науково-педагогічного складу ВНЗ МВС.

Третій рівень – підготовка (перепідготовка, підвищення кваліфікації) керівного складу відповідно до навчальних програм за управлінським спрямуванням (управління та адміністрування тощо) протягом 3 міс. у Національній академії внутрішніх справ на умовах конкурсу на базі освітнього рівня магістра із числа осіб середнього складу академії, які за період безперервності служби в поліції позитивно себе зарекомендували та висловили бажання працювати на керівних посадах (зараховані до кадрового резерву).

Варто наголосити, що в цілому Концепція реформування освіти в МВС України не позбавлена і суттєвих недоліків.

Зокрема, в її змісті не визначено напрямів підготовки та спеціальностей, за якими має здійснюватися навчання поліцейських. Вона не враховує тенденції плинності кадрів, які все більш загострюються.

Сьогодні середній некомплект в органах і підрозділах поліції сягає 30-40 %, а в Запорізькій, Донецькій, Дніпропетровській та деяких інших областях вакантні кожна друга посада.

Концепція не узгоджується з концептуальними напрямками правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії, де передбачаються стандарти правничої (юридичної освіти) з визначенням правничими (юридичними) професіями лише професії суддів, прокурорів, адвокатів і нотаріусів.

Тобто, за другим напрямом реформування й оптимізації системи освіти і підготовки поліцейських кадрів у рамках подальшого розвитку й удосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника (юриста) відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої (юридичної) професії у переліку юридичних (правничих) професій поліцейські (і навіть слідчі чи дізнавачі) взагалі не передбачені, а отже щодо них не виключається неминуча зміна їх юридичного (правничого) фаху на іншу спеціальність (спеціальності). Глибоко переконані, що останнє значно ускладнить проблему комплектування посад і збереження професійного ядра в органах і підрозділах поліції, неминуче вплине на стан правопорядку і оперативну ситуацію в державі.

Не досить логічним здається нам і передбачене в Концепції реформування вищої освіти в МВС України «створення Академії поліції у складі ВНЗ МВС, які акумулюють весь комплекс професійної підготовки й освіти поліцейських» (початкову підготовку, фахову

освіту та перепідготовку і підвищення кваліфікації). Як відомо, ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» не передбачає академій у якості структурних підрозділів ВНЗ (ЗВО), у тому числі й зі специфічними умовами навчання, які згідно з ч. 4 ст. 13 цього ж закону наділені правом встановлення своїми актами особливих вимог щодо: 1) управління відповідним ВНЗ; 2) діяльності й повноважень вчених рад; 3) кандидатів на посади керівників цих ВНЗ (ЗВО); 4) практичної підготовки осіб, які там навчаються; 5) порядку заміщення вакантних посад адміністративно-командного і науково-педагогічного складу таких ВНЗ (ЗВО); 6) реалізації прав і обов'язків наукових і науково-педагогічних працівників та осіб, які навчаються у ВНЗ (ЗВО) зі специфічними умовами навчання; 7) порядку відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у таких ВНЗ; 8) підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі відповідних ВНЗ.

Безумовно, все це прямо і безпосередньо стосується і підготовки поліцейських кадрів у відповідних ВНЗ зі специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління МВС України, а отже потребує більш чіткого окреслення не тільки мережа таких закладів вищої освіти, а і визначення освітніх рівнів підготовки та особливостей підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейських кадрів, що вимагає, як нам здається, нормативного закріплення (в тому числі на концептуальному рівні) зазначених процесів не тільки й не стільки лише в нормативно-правових актах МВС України.

Цілком зрозуміло, що вищевикладене вкотре засвідчує гостру потребу концептуального визначення та комплексного реформування системи освіти і підготовки поліцейських кадрів в Україні на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. «Про вищу освіту»: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

2. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 25.11.2016 № 1252. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS675?an=1>

3. Проект вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT2731>